

**PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 26/2010 vp**

Hallituksen esitys laiksi maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain 3 ja 19 c §:n muuttamisesta

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä huhtikuuta 2010 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain 3 ja 19 c §:n muuttamisesta (HE 25/2010 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi hallintovaliokuntaan samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Sanna Sutter, sisäasiainministeriö
- professori Tuomas Ojanen.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut
— oikeustieteen tohtori Matti Pellonpää.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotaan muutettavaksi maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annettua lakia siten, että turvapaikanhakija, joka on Euroopan unionin, Islannin, Liechtensteinin, Norjan tai Sveitsin kansalainen, ei kuulu vastaanoton piiriin sen jälkeen, kun hän on saanut tiedoksi Maahanmuuttoviraston kielteisen päätöksen kansainvälistä

suojelua koskevaan hakemukseensa. Tietyissä erityistilanteissa hän voi kuitenkin kuulua vastaanoton piiriin lyhyen ajan vielä kielteisen päätöksen tiedoksi saatuaan.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan ensi tilassa.

Esityksessä ei ole säätämisperusteluja.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Ehdotuksen arviointi

Maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapai-

kanhakijoiden vastaanotosta annetun lain 3 §:n 2 momentin mukaan turvapaikanhakija kuuluu turvapaikanhakijoiden vastaanoton piiriin, kunnes hänelle on myönnetty oleskelulupa tai hän

on poistunut maasta. Tästä pääsäännöstä ehdotetaan tehtäväksi Euroopan unionin, Islannin, Liechtensteinin, Norjan ja Sveitsin kansalaisten (jäljempänä: unionin kansalainen ja häneen rinnastettava) osalta poikkeus. Tällainen turvapaikanhakija ei lain 3 §:n 2 momenttiin ehdotetun täydennyksen nojalla kuulu vastaanoton piiriin enää sen jälkeen, kun hän on saanut tiedoksi Maahanmuuttoviraston kielteisen päätöksen kansainvälistä suojelua koskevaan hakemuksensa. Tämä merkitsee käytännössä sitä, että unionin kansalaisella ja häneen rinnastettavalla ei enää kielteisen turvapaikkapäätöksen tiedoksi saatuaan ole oikeutta majoitukseen vastaanottokeskuksessa eikä hän voi saada turvapaikanhakijalle maksettavaa toimeentulotukea.

Ehdotettu sääntely johtaa siihen, että turvapaikanhakija, joka on unionin kansalainen tai häneen rinnastettava, asetetaan vastaanoton osalta eri asemaan kuin muut turvapaikanhakijat. Ehdotusta on siksi arvioitava perustuslain 6 §:n 2 momentin kannalta. Sen mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun muassa alkuperän perusteella. Merkitystä on myös Suomen ratifioimalla Euroopan ihmisoikeussopimuksen 12. lisäpöytäkirjalla, jonka 1 artiklan nojalla laissa tunnustetuista oikeuksista nauttiminen on turvattava ilman minkäänlaista kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään perustuvaa syrjintää. Sääntelyllä on lisäksi liityntä perustuslain 19 §:n 1 momentissa turvattuun oikeuteen välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon.

Ehdotuksen arvioinnissa on otettava huomioon se sääntelyn taustalla oleva seikka, että muista turvapaikanhakijoista poiketen unionin kansalaisella ja häneen rinnastettavalla on unionin lainsäädäntöön perustuva oikeus tulla maahan ja jäädä toisen jäsenvaltion alueelle pidemmäksi ajaksi kuin ulkomaalaislain mukainen nopeutettu turvapaikkamenettely edellyttää. Päätös kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneen unionin kansalaisen ja häneen rinnastettavan henkilön maasta poistamisesta voidaan panna täytäntöön vasta 30 päivän kuluttua päätöksen tiedoksi saamisesta. Muun niin sanotusta turvalisesta alkuperämaasta tulleen ulkomaalaisen

käännyttäminen voidaan panna täytäntöön jo kahdeksantena päivänä päätöksen saamisesta. Unionin kansalaiset ja näihin rinnastettavat ovat siten tässä mielessä unionin lainsäädäntöön perustuen etuoikeutetussa asemassa muihin vastaavassa tilanteessa oleviin turvapaikanhakijoihin verrattuna.

Turvapaikkaa hakenut unionin kansalainen ja häneen rinnastettava henkilö voi 3 §:n 2 momentista poiketen kuulua lakiehdotuksen 19 c §:n 5 momentin perusteella henkilökohtaisen syyn vuoksi vastaanoton piiriin vielä kielteisen turvapaikkapäätöksen saatuaan. Päätöksen vastaanoton piiriin kuulumisesta kohtuulliseksi ajaksi tekee vastaanottokeskuksen johtaja. Lisäksi henkilö voi kuulua vastaanoton piiriin maasta poistumiseensa saakka enintään seitsemän päivän ajan, jos hän on suostunut poistumaan valvotusti maasta tai käännyttämistä koskevan päätöksen täytäntöönpanoon ennen 30 päivän kulumista päätöksen tiedoksiannosta. Näistä etenkin edellinen yksilöllisten olosuhteiden huomioon ottamisen mahdollistava säännös on omiaan edelleen hälventämään ehdotuksen ongelmallisuutta syrjintäkiellon näkökulmasta. Säännöstä on valiokunnan mielestä vielä syytä täsmentää esityksen perusteluja vastaavasti siten, että päätöstä tehtäessä otetaan erityisesti huomioon kyseisen henkilön ikä ja terveydentila.

Valiokunta on lisäksi kiinnittänyt huomiota siihen, että vaikka ehdotuksessa tarkoitetut henkilöt eivät enää kuuluisikaan turvapaikanhakijoiden vastaanoton piiriin, he eivät menetä oikeuttaan perustuslain 19 §:n 1 momentissa turvattuun välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Käytännössä ehdotus voinee johtaa ainakin siihen, että tällainen henkilö voi hätätilanteessa turvautua toimeentulotukilain mukaiseen kiireelliseen toimeentulotukeen (laki toimeentulotuesta, 14 §:n 3 momentti) silloin, kun hän ei voi saada välttämätöntä toimeentuloaan muulla tavalla.

Kaiken kaikkiaan sääntely merkitsee valiokunnan mielestä lähinnä sitä, että turvapaikkaa hakeneen unionin kansalaisen ja häneen rinnastettavan henkilön oikeusasema järjestetään eri tavoin kuin muiden vastaavassa asemassa ole-

vien turvapaikanhakijoiden asema. Tähän vaikuttaa ainakin välillisesti Euroopan unionin lainsäädäntö. Kokonaisuutena arvioiden henkilöiden eri asemaan asettamiselle on hyväksyttävät perusteet.

Muita seikkoja

Esityksen keskeisenä tarkoituksena on vähentää Euroopan unionin kansalaisten tekemiä perusteettomia turvapaikkahakemuksia. Tavoite on hyväksyttävä, eikä sääntelyllä ole suoranaista vaikutusta siihen, miten turvapaikkahakemuksia käsitellään. Esitetyllä tavoitteella ja ehdotulla 3 §:n 2 momentilla on kuitenkin asiallinen liityntä Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaisten turvapaikasta tehdyssä sopimuksessa ja ulkomaalaislaissa käytettyyn turvallisen alkuperämaan käsitteeseen. Valiokunta muistuttaa tä-

män vuoksi vakiintuneesta käytännöstään, jonka mukaan kansainvälistä suojelua tarkoittavia hakemuksia ei pidä ratkaista pelkästään hakijan alkuperämaassa vallitsevan yleisen tilanteen perusteella vaan hakemukset on tutkittava kunkin hakijan osalta riittävän yksilöllisesti (ks. esim. PeVL 23/1998 vp, s. 4/II, PeVL 16/2000 vp, s. 4/I, PeVL 4/2004 vp, s. 5—6). Tältä osin valiokunta on aiemmin kiinnittänyt esimerkinomaisesti huomiota Slovakian romanien hakemusten käsittelyyn (PeVL 4/2004 vp, s. 6/II).

Lausunto

Lausuntonaan perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotus voidaan käsitellä taval-
lisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Helsingissä 20 päivänä toukokuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Kimmo Sasi /kok
vpj. Jacob Söderman /sd
jäs. Tuomo Hänninen /kesk
Ulla Karvo /kok
Elsi Katainen /kesk
Esko Kiviranta /kesk
Elisabeth Naucclér /r
Ville Niinistö /vihr

Tuula Peltonen /sd
Veijo Puhjo /vas
Tapani Tölli /kesk
Tuulikki Ukkola /kok
Ulla-Maj Wideroos /r
Ilkka Viljanen /kok
Antti Vuolanne /sd
vjäs. Johannes Koskinen /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Petri Helander.